

Στήριξη των ΜΜΕ σε Περιόδους Κρίσης: Εμπειρική Διερεύνηση των Προγραμμάτων ΤΕΜΠΜΕ στην Περιοχή των Σερρών

Δρ. **Χ. Μπαλωμένου**, Ph.D. Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης,
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Καθηγήτρια Σύμβουλος (ΣΕΠ), Σχολή Κοινωνικών Επιστημών,
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ» Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Μ. Μαλιάρη (M.Sc) Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Μεταπτυχιακό πρόγραμμα
«ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ» Ε.Α.Π.

Πτυχιούχος Τμήματος Γεωπονίας – Τομέας Αγροτικής Οικονομίας Α.Π.Θ.

Περίληψη

Στην εργασία αυτή εξετάζουμε τη στήριξη των επιχειρήσεων με δεδομένη την ύφεση που πλήττει την ελληνική οικονομία. Στόχος είναι η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος και της πραγματικής στήριξης που παρείχε το Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε. στις ενταχθείσες στα προγράμματά του επιχειρήσεις.

Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η χώρα μας στηρίζουν τις Μ.Μ.Ε. με χρήση προγραμμάτων όπως το JEREMIE, το JESSICA και το Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε. (Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων). Τα στοιχεία αντλήθηκαν κυρίως από πηγές του διαδικτύου τα τελευταία 3 χρόνια. Το αν η στήριξη είναι επαρκής τίθεται σε αμφισβήτηση. Σύμφωνα με τον P. Krugman (2013): “Έπρεπε να είχαν παρέμβει οι κυβερνήσεις με δαπάνες για να στηρίξουν τις οικονομίες τους”

Στην εμπειρική έρευνα συμμετείχαν τελικά 192 ερωτηθέντες Σερραίοι επιχειρηματίες. Με δεδομένο ότι με το ΤΕΜΠΜΕ απορροφήθηκε το 95% των κονδυλίων όλοι οι συμμετέχοντες έλαβαν δάνεια από το ΤΕΜΠΜΕ. Η επεξεργασία των στοιχείων έγινε με τη χρήση μεθόδων τόσο περιγραφικής όσο και επαγωγικής στατιστικής και υπολογίζουμε το μέσο όρο, την τυπική απόκλιση, το συντελεστή μεταβλητότητας και το συντελεστή συσχέτισης.

Τα κύρια συμπεράσματά μας που επιβεβαιώνουν τα στοιχεία της σχετικής βιβλιογραφίας είναι τα ακόλουθα:

- Στην Α΄ Φάση του προγράμματος όπου τα δάνεια ήταν άτοκα, εντάχθηκαν περισσότερες επιχειρήσεις από ότι στη Β΄ Φάση όπου τα δάνεια ήταν χαμηλότοκα.
- Το άνω όριο χρηματοδότησης για την πρώτη Φάση ήταν 350.000€ ενώ για τη δεύτερη 125.000€, συνεπώς η Α΄ Φάση ενίσχυσε μεγαλύτερες επιχειρήσεις.
- Λαμβάνοντας υπ΄ όψη ότι οι επιχειρήσεις της Α΄ φάσης με τρεις συνεχόμενες κερδοφόρες χρήσεις κατάφεραν να ανταποκριθούν καλύτερα στις υποχρεώσεις τους από τις επιχειρήσεις της Β΄ φάσης όπου η προϋπόθεση να είναι θετικός ο μέσος όρος των τριών τελευταίων χρήσεων επέτρεψε την ένταξη και επιχειρήσεων με περιστασιακές ζημίες, καταλήγουμε ότι δεν είναι μόνο η κρίση η αιτία της δυσλειτουργίας κάποιων επιχειρήσεων.
- Λαμβάνοντας υπ΄ όψη ότι οι κεφαλαιουχικές εταιρείες ανταποκρίνονται λιγότερο στην αποπληρωμή των δανείων τους, εύκολα συνάγεται ότι η κρίση έπληξε περισσότερο τις μεγαλύτερες –κεφαλαιουχικές– επιχειρήσεις. Με δεδομένο όμως το γεγονός ότι οι εταίροι στις Ε.Ε., οι Ε.Π.Ε., οι Α.Ε. ή οι Α.Ε.Β.Ε. δεν ευθύνονται με την προσωπική τους περιουσία, όπως συμβαίνει στις ατομικές επιχειρήσεις και στις Ο.Ε., ίσως τελικά η κρίση είναι η αφορμή για την αφερεγγυότητά τους και αιτία είναι η έλλειψη συνεπειών στην προσωπική τους περιουσία.

-Οι επιχειρήσεις που εδρεύουν σε δημοτικές ενότητες έχουν επηρεαστεί περισσότερο από την κρίση όπως έδειξε και προηγούμενη έρευνά μας, ενώ οι επιχειρήσεις σε core regions έχουν επηρεαστεί λιγότερο από την κρίση.

-Οι micro επιχειρήσεις ανταποκρίνονται καλύτερα στις υποχρεώσεις τους εν μέσω κρίσης.

Εισαγωγή

Πεδίο έρευνας της εργασίας αποτελεί η διερεύνηση της στήριξης των επιχειρήσεων που έλαβαν δάνεια από το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε.) σήμερα που η Ελλάδα βιώνει τη μεγαλύτερη μεταπολεμική κρίση.

Η χρήση δεδομένων του διαδικτύου από τις από τις ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Πύλης Επιχειρηματικότητας και Καινοτόμας Οικονομίας (Pan-European Gateway to Business and Innovation Financing), της Πύλης Ευρωπαϊκής Έρευνας και Ανάπτυξης (The Gateway to European research and development) και της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements) αποδεικνύει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη στήριξη των Μικρών και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

Η ελληνική πολιτεία υποστήριξε κατά την έναρξη της κρίσης (τα έτη 2009-2010) τις μικρές Επιχειρήσεις με την υλοποίηση εξειδικευμένων προγραμμάτων μέσω επιχορηγήσεων και κρατικών εγγυήσεων. Η χρήση δεδομένων του διαδικτύου κύρια από τις ιστοσελίδες του ΤΕΜΠΜΕ και του Επιμελητηρίου Σερρών, μας βοηθά να διερευνήσουμε τις κρατικές ενισχύσεις σε περίοδο κρίσεων. Είναι δεδομένο ότι οι ενισχύσεις μειώνονται τις περιόδους ύφεσης. Σύμφωνα με τη Μπαλωμένου (2003) “όταν δε πρόκειται για προγράμματα και σχέδια επένδυσης που προωθούν την οικονομική ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο, ιδιαιτέρως δε όταν βρισκόμαστε σε περιόδους οικονομικής κρίσης, τότε θα πρέπει να προκρίνεται το κριτήριο της αποτελεσματικότητας (efficiency), έναντι εκείνου της διαπεριφερειακής ισότητας και δικαιοσύνης (equity)”. Επιπροσθέτως, όπως όλοι οι ασχολούμενοι με τη χάραξη της αναπτυξιακής /περιφερειακής πολιτικής, γνωρίζουν, σε περιόδους ύφεσης, επικεντρωνόμαστε στη στήριξη των μητροπολιτικών κέντρων (Konsolas, 1997) and (Coniglio and Prota, 2011), προκειμένου, μέσω της διαδικασίας ανάδρασης << back wash effects >>, δηλ. μεταφοράς, από την περιφέρεια προς το κέντρο, οικονομικών - ανθρωπίνων πόρων και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, να ενισχυθούν οι εν λόγω περιοχές και στη συνέχεια, όταν επέλθει οικονομική ανάκαμψη, να επανατροφοδοτηθεί η περιφέρεια, μέσω της αντίστροφης διαδικασίας, ήτοι εκείνης της διάχυσης οικονομικών/αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και ανθρωπίνων πόρων << spread effects >>, από τα μεγάλα αστικά κέντρα, προς τις απομονωμένες νησιωτικές – ορεινές περιοχές, κατά κύριο λόγο, αλλά και εν γένει αγροτικές ζώνες, (μέσω κονδυλίων και κινήτρων απορροεόντων από τους Αναπτυξιακούς Νόμους , Περιφερειακά Προγράμματα/ΕΣΠΑ κλπ), Myrdal theory (σχετική παραπομπή, Μπαλωμένου, 2003, p.132).

Η επάρκεια των πόρων τίθεται σε συζήτηση. Η μείωση δαπανών σε περιόδους κρίσης επιφέρει πολλές φορές καταστροφικές συνέπειες. Σύμφωνα με τον P. Krugman (2013): “Η λιτότητα επιφέρει ύφεση στις ανίσχυρες οικονομίες”. Επιπλέον Ο ίδιος συμπληρώνει “Στο σύνολο μιας οικονομίας, όμως, οι δαπάνες και τα κέρδη συμπορεύονται. Όταν όλοι προσπαθούν να περικόψουν δαπάνες ταυτοχρόνως, μειώνονται όλα τα εισοδήματα και εκτινάσσεται η ανεργία. Έπρεπε να είχαν παρέμβει οι κυβερνήσεις με δαπάνες για να στηρίξουν τις οικονομίες τους”.

Ένα άλλο θέμα που αξίζει να επισημάνουμε είναι η μεγάλη πιθανότητα δημιουργίας ηθικού κινδύνου που οφείλεται σε κρατικές εγγυήσεις. Χωρίς να αμφισβητούμε το θετικό ρόλο της παροχής εγγύησης για τη χρηματοδότηση μιας επιχείρησης δεν πρέπει να παραβλέψουμε τον ηθικό κίνδυνο τόσο εκ μέρους των επιχειρηματιών που δεν ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους όσο και των τραπεζών που έχοντας διασφαλίσει τη ρευστοποίηση των εγγυημένων δανείων, δεν καταβάλλουν όλες τις προσπάθειες είσπραξης

της οφειλής από τον πιστούχο επιχειρηματία. Παρ' ότι δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία, από την εμπειρία γνωρίζουμε ότι το ποσοστό ρευστοποίησης των εγγυημένων δανείων από τους οφειλέτες είναι σαφώς μικρότερο από αυτό των δανείων στα οποία δεν παρέχεται κρατική εγγύηση.

Τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας σε 192 Σερραίους επιχειρηματίες που έλαβαν δάνεια από το ΤΕΜΠΜΕ (133 στην Α' φάση και 59 στη Β' φάση), καταλήγουν ότι δεν είναι μόνο η κρίση η αιτία της αφερεγγυότητας κάποιων επιχειρήσεων. Παράγοντες όπως η έλλειψη προσωπικής ευθύνης και οι προϋπάρχουσες οικονομικές δυσπραγίες καθορίζουν και την συμπεριφορά των δανειοληπτών επιχειρηματιών. Η χρονική επιλογή της έρευνας (Ιούνιος 2012) συμπίπτει με την ολοκλήρωση της αποπληρωμής των δανείων ΤΕΜΠΜΕ της Α' Φάσης και την οφειλή μόνο μία δόσης για τα δάνεια της Β' Φάσης, συνεπώς είχαμε πλήρη στοιχεία για την ομαλή ή όχι εξυπηρέτησή τους.

Η εργασία είναι οργανωμένη σε δύο τμήματα. Στο πρώτο θεωρητικό μέρος που διαιρείται σε δύο υποκεφάλαια γίνεται συγκριτική παρουσίαση των παρεχόμενων Εγγυήσεων στις Μικρές και Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδος και δίνεται έμφαση στο ΤΕΜΠΜΕ. Στο δεύτερο εμπειρικό μέρος παρουσιάζεται η έρευνα που εστιάζει στους Σερραίους επιχειρηματίες και τα συμπεράσματα της έρευνας που συμπίπτουν με τα αναφερόμενα στη βιβλιογραφία..

Μεθοδολογία

1. Συγκριτική παρουσίαση των παρεχόμενων Εγγυήσεων στις Μικρές και Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδος

1.α. Εγγυήσεις στις (ΜΜΕ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ΕΕ αναγνωρίζοντας το ρόλο των ΜΜΕ και το γεγονός ότι η πρόσβαση στη χρηματοδότηση είναι ζωτικής σημασίας για την έναρξη ή την επέκταση μιας ΜΜΕ, παρέχει χρηματοδότηση σε μικρές επιχειρήσεις με διάφορες μορφές - επιδοτήσεις, δάνεια και σε ορισμένες περιπτώσεις εγγυήσεις. Επίσης, η ΕΕ χρηματοδοτεί συγκεκριμένα έργα. Η κοινοτική χρηματοδότηση μπορεί να χωριστεί σε δύο κατηγορίες:

1) Η άμεση χρηματοδότηση μέσω επιδοτήσεων που υλοποιείται κύρια από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) στηρίζει την ανάπτυξη και τη διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειακών οικονομιών βοηθώντας τις μικρές επιχειρήσεις και προωθώντας το επιχειρηματικό πνεύμα τους. Η πρωτοβουλία JEREMIE (Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises -Κοινοί Ευρωπαϊκοί Πόροι για τις Μικροεπιχειρήσεις και τις Μεσαίες Επιχειρήσεις) (ΕΝ), αποβλέπει στη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, ιδίως σε καινοτόμους κλάδους δραστηριότητας. Η πρωτοβουλία προτείνει συστήματα εγγύησης δανείων αλλά και χρηματοδότηση με ίδιους πόρους και επιχειρηματικά κεφάλαια. Η χρηματοδότηση την οποία προσφέρουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία διατίθεται μέσω των εθνικών ή των περιφερειακών αρχών. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας JEREMIE, η χρηματοδότηση χορηγείται μέσω χρηματοπιστωτικών διαμεσολαβητών, τραπεζών και επενδυτικών ταμείων, και ιδίως μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕ).

2) Η έμμεση χρηματοδότηση παρέχει διευκόλυνση στην πρόσβαση των ΜΜΕ, σε χρηματοδότηση από ίδιους πόρους ή μέσω πιστώσεων. Οι επιχειρήσεις δεν λαμβάνουν άμεσα κοινοτικά κονδύλια αλλά μέσω χρηματοπιστωτικού διαμεσολαβητή. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤΕ) (ΕΝ) εξασφαλίζει τη διαχείρισή των πόρων για λογαριασμό της Επιτροπής. Παρεμβαίνει μέσω χρηματοπιστωτικών διαμεσολαβητών, τραπεζών και επενδυτικών ταμείων, εξασφαλίζοντας έτσι την εγγύτητα της χρηματοδότησης. Κύρια

λειτουργεί ο μηχανισμός εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ που διευκολύνει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση μέσω του δανεισμού, δηλαδή μέσω δανείων και χρηματοδοτικών μισθώσεων. Μεταξύ άλλων, εγγυάται δάνεια για εξελίξεις που συνδέονται με τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ), οι οποίες θεωρούνται ότι παρουσιάζουν αυξημένο κίνδυνο. Ο μηχανισμός προσφέρει εξάλλου εγγυήσεις για πολύ μικρές πιστώσεις, προκειμένου να ενθαρρύνει τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς να χορηγούν τέτοιου είδους πιστώσεις μικρότερες των 25.000 ευρώ, οι οποίες παρουσιάζουν υψηλό κίνδυνο και χαμηλή αποδοτικότητα.

Ένα άλλο πρόγραμμα έμμεσης χρηματοδότησης είναι το JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas -Κοινή Ευρωπαϊκή Υποστήριξη για Βιώσιμες Επενδύσεις σε Αστικές Περιοχές). Το JESSICA είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία αναπτύχθηκε από κοινού με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Αναπτυξιακή Τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης (CEB). Στηρίζει τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και ανάπλαση μέσω μηχανισμών χρηματοοικονομικής τεχνικής. Οι χώρες της ΕΕ μπορούν να επιλέξουν να επενδύσουν μέρος των χρηματοδοτήσεών τους από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ σε ταμεία ανανεωνόμενων πιστώσεων, για να συμβάλλουν στην ανακύκλωση των οικονομικών πόρων, ώστε να επιταχύνουν τις επενδύσεις στις αστικές περιοχές της Ευρώπης. Η πρωτοβουλία JESSICA **δεν αποτελεί νέα πηγή χρηματοδοτήσεων** για τα κράτη μέλη. Αποτελεί ένα νέο μέσο αξιοποίησης των υφιστάμενων επιχορηγήσεων των διαρθρωτικών ταμείων για τη στήριξη σχεδίων αστικής ανάπτυξης.

Τέλος, αξίζει να αναφερθούμε και στα επιχειρηματικά κεφάλαια με τα οποία χρηματοδοτούνται επιχειρήσεις που βρίσκονται είτε στο αρχικό στάδιο ανάπτυξης νέων προϊόντων ή υπηρεσιών ή σε στάδιο επέκτασης. Για τις επενδύσεις σε επιχειρηματικά κεφάλαια η ΕΕ χρησιμοποιεί χρηματοδοτικά μέσα που δημιουργήθηκαν ειδικά για το σκοπό αυτό, τα ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων. Η ΕΕ χορηγεί επιχειρηματικά κεφάλαια μέσω του μηχανισμού υψηλής ανάπτυξης και καινοτομίας για τις ΜΜΕ (GIF) (Gateway for Business and Innovation Financing), ο οποίος χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία. Η διαχείριση των επιχειρηματικών κεφαλαίων του μηχανισμού GIF γίνεται για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ETE), έναν χρηματοπιστωτικό οργανισμό της ΕΕ με σημαντική εμπειρία σε επενδύσεις επιχειρηματικών κεφαλαίων. Παραθέτουμε στο παρακάτω τον κατάλογο με τα ταμεία που στηρίζει η ΕΕ κύρια για να επιβεβαιώσουμε ότι η χώρα μας λάμπει διά της απουσίας της.

Πίνακας 1. Κατάλογος με τα ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων που στηρίζει η ΕΕ

Table 1.List of funds that EU supports

Fund Vehicle	Mandate	Country	Sector	End of Investment Period
360 Capital One	CIP	Italy	ICT	06/12/2011
Aescap Venture	ETF SU MAP	Netherlands	Life Science	07/07/2012
Albuquerque FCR	CIP	Portugal	Generalist	12/04/2012
Auriga Ventures III	ETF SU MAP	France	ICT-Life Science	07/10/2011
Baltcap Private Equity Fund	CIP	Estonia	Generalist	13/12/2012
Big Bang Ventures II	ETF SU MAP	Belgium	ICT	09/03/2011
Bullnet Capital Fund II	CIP	Spain	ICT	20/05/2013
Capital-E	ETF SU MAP	Belgium	ICT	11/01/2011

Capricorn Cleantech Fund	CIP	Belgium	Cleantech	09/11/2011
Chalmers Innovation Fund	CIP	Sweden	ICT-Life Science	24/07/2011
Creandum II L.P.	ETF SU MAP	Sweden	ICT	31/01/2012
Creathor	ETF SU MAP	Germany	ICT-Life Science	05/07/2011
Crescent Capital II	ETF SU MAP	United Kingdom	Generalist	06/04/2010
Demeter Fund II	CIP	France	Cleantech	18/11/2013
Fund Vehicle	Mandate	Country	Sector	End of Investment Period
Dritte SHS Technologie GmbH & Co. KG	CIP	Germany	Life Science	31/03/2013
Eden One LP	ETF SU MAP	United Kingdom	ICT	16/12/2010
Fountain Healthcare Partners Fund I	CIP	Ireland	Life Science	04/03/2013
Gilde Healthcare II	ETF SU MAP	Netherlands	Life Science	03/07/2011
Innogest Capital	ETF SU MAP	Italy	ICT	30/04/2011
Inventure Fund Ky	CIP	Finland	ICT	22/01/2013
IP Venture Fund	ETF SU MAP	United Kingdom	ICT-Life Science	07/07/2011
Pentech Fund II	CIP	United Kingdom	ICT	27/11/2010
Pinova Fund I	CIP	Germany	Generalist	03/12/2013
Pontis Venture Partners I Beteiligungs-Invest AG	ETF SU MAP	Austria	ICT-Life Science	30/06/2009
Serena Capital	CIP	France	ICT	04/01/2013
Talde Capital II, F.C.R.	ETF SU MAP	Spain	ICT-Life Science	26/10/2010
The Environmental Technologies Fund	ETF SU MAP	United Kingdom	Cleantech	30/11/2011
UMIP Premier Fund	CIP	United Kingdom	ICT-Life Science	27/03/2013
Wellington Partners III Life Science Fund L.P.	ETF SU MAP	Germany	Life Science	18/12/2010
WHEB Ventures Private Equity Fund II	CIP	United Kingdom	Cleantech	30/07/2013

Πηγή: <http://entrepreneurs.gate2finance.com>

1.β. Ο ρόλος του TEMΠΙΜΕ στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια οι επιχειρήσεις στη χώρα μας ενισχύθηκαν κύρια από το πρώην Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε) -νυν Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ). Παρατηρώντας παρακάτω στον πίνακα 2 το σύνολο των προγραμμάτων βλέπουμε ότι τα 2 προγράμματα TEMΠΙΜΕ καλύπτουν το 95,55% των ενισχύσεων.

Πίνακας 2. Προγράμματα από 01-01-2004 έως το 30-6-2011 (σε ευρώ)**Table 2.** Programmes from 01-01-2004 up to 30-6-2011 (in Euros)

ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ ΑΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΔΑΝΕΙΟ	%	ΕΓΓΥΗΣΗ	%	ΠΛΗΘΟΣ	%
L01	107.685.436,77	1,87%	72.823.196,78	1,60%	1234	1,92%
L02 ⁽¹⁾	175.098.872,88	3,04%	117.766.846,02	2,58%	1651	2,57%
L03 ⁽¹⁾	49.138.979,59	0,85%	31.903.255,96	0,70%	281	0,44%
L04 ⁽¹⁾	29.004.262,83	0,50%	18.370.185,35	0,40%	1627	2,54%
L05 ⁽¹⁾	455.000,00	0,01%	230.000,00	0,01%	3	0,00%
L07 ⁽²⁾	3.234.968.175,48	56,12%	2.587.974.540,38	56,72%	27069	42,18%
L08 ⁽³⁾	2.043.512.795,03	35,45%	1.634.810.236,02	35,83%	30308	47,22%
L09 ⁽⁴⁾	6.889.182,72	0,12%	5.511.346,18	0,12%	262	0,41%
L10 ⁽⁵⁾	103.867.166,73	1,80%	83.093.733,38	1,82%	1601	2,49%
M06 (LEASING) ⁽⁶⁾	14.232.128,95	0,25%	9.962.490,27	0,22%	145	0,23%
ΣΥΝΟΛΟ	5.764.852.000,98		4.562.445.830,34		64181	

Πηγή: www.tempme.gr

⁽¹⁾ Τα L01, L02, L03, L04, και L05 αποτελούν προγράμματα της περιόδου 2004-2008 που αφορούσαν εγγυήσεις σε επενδυτικού μόνο χαρακτήρα μεσομακροπρόθεσμα δάνεια

⁽²⁾ Το L07 είναι το πρόγραμμα TEMPME –Α΄ φάσης που ξεκίνησε την 1-1-2009 και ολοκληρώθηκε την 8-4-2009

⁽³⁾ Το L08 είναι το πρόγραμμα TEMPME –Β΄ φάσης που ξεκίνησε την 9-4-2009 και ολοκληρώθηκε την 31-12-2010

⁽⁴⁾ Το L09 σχετίζεται με δάνεια κάλυψης ασφαλιστικών και φορολογικών υποχρεώσεων, άρχισε την 01-09-2010 διήρκησε 4 μήνες και έληξε την 01-09-2010

⁽⁵⁾ The L10 σχετίζεται με το πρόγραμμα με τίτλο «Εγγύηση χαμηλότοκων δανείων για την κάλυψη δαπανών αγοράς πρώτων υλών, εμπορευμάτων και υπηρεσιών»

⁽⁶⁾ The M06 συνιστά πρόγραμμα της περιόδου 2004-2008 που αφορούσε χρηματοδοτικές μισθώσεις (leasing).

Η TEMPME ΑΕ ήταν μια ανώνυμη εταιρεία, της οποίας το μετοχικό κεφάλαιο έφτανε το ποσό των €1.712.885.700,00. Βασικός σκοπός της σύμφωνα με τον ιδρυτικό Νόμο 3066/2002 (ΦΕΚ Α΄ 252/18.10.2002) ήταν η διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στην χρηματοπιστωτική και χρηματοδοτική αγορά, λειτουργώντας ως ένας κρίκος μεταξύ της μικρής επιχείρησης και της τράπεζας. Έτσι, διευκόλυνε και τις δύο πλευρές αναλαμβάνοντας ένα μεγάλο μέρος από τον επιχειρηματικό κίνδυνο και από το δάνειο. Από τη μία προσέφερε στον επιχειρηματία εγγυητική κάλυψη (ώστε να εγκριθεί π.χ. το δάνειό του) και από την άλλη παρείχε στην τράπεζα ασφάλεια, ακόμη και σε δάνεια υψηλού κινδύνου. Η TEMPME ΑΕ σχεδίαζε τις δράσεις της και προσάρμοζε τις λειτουργικές της δομές, έτσι ώστε να προάγει την καινοτομία και την αποτελεσματικότητα στο πεδίο της επιχειρηματικότητας, έχοντας πάντα ως γνώμονα την επίτευξη των στόχων της πολιτικής που χαράζει το Υπουργείο Ανάπτυξης. Παράλληλα, εκμεταλλεύτηκε τις ευκαιρίες που παρουσιάστηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργώντας δράσεις οι οποίες έχουν άμεσα αποτελέσματα για την πραγματική οικονομία της χώρας. Παρακάτω στους πίνακες 3 και 4 παραθέσουμε κάποια γενικά στατιστικά στοιχεία από την ιστοσελίδα της TEMPME Α.Ε.

Πίνακας 3. Εγκρίσεις ανά έτος (σε ευρώ)**Table 3.** Loans per year (in Euros)

ΕΓΚΡΙΣΕΙΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ	ΔΑΝΕΙΟ	%	ΕΓΓΥΗΣΗ	%	ΠΛΗΘΟΣ	%
2004	9.781.848,26	0,17%	5.529.531,28	0,12%	253	0,39%
2005	59.664.102,67	1,03%	34.820.684,53	0,76%	1548	2,41%
2006	66.042.537,96	1,15%	43.483.026,02	0,95%	912	1,42%
2007	126.088.290,04	2,19%	87.664.160,78	1,92%	1295	2,02%
2008	117.378.455,09	2,04%	82.232.207,36	1,80%	959	1,49%
2009	5.103.505.632,92	88,53%	4.082.803.313,14	89,49%	54473	84,87%
2010	250.418.848,23	4,34%	200.335.078,58	4,39%	4223	6,58%
2011	31.972.285,81	0,55%	25.577.828,65	0,56%	518	0,81%
	5.764.852.000,98		4.562.445.830,34		64181	

Πηγή: www.tempme.gr

Πίνακας 4. Γενικό σύνολο Α' + Β' Φάση (σε Ευρώ)**Table 4.** Total Α' + Β' Cycle (in Euros)

Αξία Δανείων	Αξία Εγγυήσεων	Πλήθος	Μ. Ο. Δανείου	Αρ. Εργαζομένων	Μ.Ο. Εργαζομένων ανά επιχείρηση	Ημερήσιος Μ.Ο. Εγκρίσεων (αξία δανείων)	Ημερήσιος Μ.Ο. Εγκρίσεων (πλήθος)
5.225.963.391,83	4.180.770.713,46	56.445	92.585,05	231.066	4,09	19.142.723,05	207

Πηγή: www.tempme.gr

Όπως βλέπουμε ο μέσος όρος εργαζομένων είναι χαμηλός (4,09) αλλά ο κύκλος εργασιών είναι πάνω από 92.000 €. Όταν στη χώρα μας το 94,6% τον επιχειρήσεων απασχολεί 1-4 άτομα και ο τζίρος τους είναι εξαιρετικά χαμηλός δεν είναι σίγουρο ότι η TEMPME Α.Ε. επιτέλεσε το σκοπό της τη στήριξη κυρίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Η βασική προϋπόθεση της πρώτης φάσης ένταξης να έχουν οι επιχειρήσεις τρεις τουλάχιστον κλεισμένες διαχειριστικές χρήσεις και τρία συνεχόμενα χρόνια κερδοφορίας αποτέλεσε σοβαρό εμπόδιο για την ένταξη τόσο των νέων επιχειρήσεων όσο και των πολύ μικρών που μέσα στην οικονομική κρίση δεν εμφάνισαν την απαιτούμενη κερδοφορία. Στη δεύτερη φάση βλέπουμε το ποσοστό των ενταγμένων πολύ μικρών επιχειρηματιών να αυξάνεται μιας και η προϋπόθεση να είναι θετικός ο μέσος όρων των τριών τελευταίων χρήσεων τους (2005,2006,2007) καλύπτει πολύ περισσότερες επιχειρήσεις.

Πίνακας 5. Αριθμός δανείων ανά Πλήθος Προσωπικού**Table 5.** Number of loans per employees

	Κατηγορία Προσωπικού	Πλήθος Δανείων	Ποσοστό Δανείων
Α' ΦΑΣΗ TEMPME	A. 0 - 4	18843	69.61%
	B. 5 - 9	4012	14.82%
	Γ. 10 - 20	2684	9.92%
	Δ. 21 - 49	1530	5.65%
Β' ΦΑΣΗ TEMPME	A. 0 - 4	21886	74.5%
	B. 5 - 9	4271	14.54%
	Γ. 10 - 20	2387	8.13%
	Δ. 21 - 49	832	2.83%

Πηγή: www.tempme.gr

Στον άνω πίνακα 5 βλέπουμε τις Εγκρίσεις ανά Πλήθος Προσωπικού της Πρώτης και Δεύτερης φάσης όπου φαίνεται ότι στην πρώτη φάση το 69,61% των δανείων δόθηκαν σε πολύ μικρές επιχειρήσεις και στη δεύτερη το ποσοστό αυξήθηκε λίγο στο 74,5%.

Στον πίνακα 6 παρουσιάζεται η αξία των δανείων ανά πλήθος προσωπικού της Πρώτης φάσης και Δεύτερης φάσης και φαίνεται ότι στις επιχειρήσεις με κάτω από 5 υπαλλήλους κατευθύνθηκε στην πρώτη φάση τελικά μόνο το 43% των πιστώσεων, ενώ στη δεύτερη φάση το ποσοστό αυξήθηκε ικανοποιητικά στο 61%.

Πίνακας 6. Ποσά δανείων ανά Πλήθος Προσωπικού

Table 6. Amount of loans per employees

	Κατηγορία Προσωπικού	Αξία Δανείων	Ποσοστό Δανείων	Μέση αξία Δανείων
Α΄ΦΑΣΗ ΤΕΜΠΜΕ	A. 0 - 4	1391926673 €	43.03%	73869.7 €
	B. 5 - 9	701847774 €	21.7%	174937.13 €
	Γ. 10 - 20	670863628 €	20.74%	249949.19 €
	Δ. 21 - 49	470330100 €	14.54%	307405.29 €
Β΄ΦΑΣΗ ΤΕΜΠΜΕ	A. 0 - 4	1213743642 €	60.96%	55457.54 €
	B. 5 - 9	412218191 €	20.7%	96515.61 €
	Γ. 10 - 20	266490463 €	13.38%	111642.42 €
	Δ. 21 - 49	98542920 €	4.95%	118441.01 €

ΠΗΓΗ: www.tempme.gr

Συμπεραίνουμε τελικά ότι η άμβλυνση των προϋποθέσεων ένταξης στα προγράμματα βοήθησε ουσιαστικότερα τις πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Χωρίς να αμφισβητούμε το θετικό ρόλο της παροχής εγγύησης για τη χρηματοδότηση μιας επιχείρησης δεν πρέπει να παραβλέψουμε τον ηθικό κίνδυνο τόσο εκ μέρους των επιχειρηματιών που δεν ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους όσο και των τραπεζών που έχοντας διασφαλίσει τη ρευστοποίηση των εγγυημένων δανείων, δεν καταβάλλουν όλες τις προσπάθειες είσπραξης της οφειλής από τον πιστούχο επιχειρηματία. Παρ' ότι δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία, από την εμπειρία γνωρίζουμε ότι το ποσοστό ρευστοποίησης των εγγυημένων δανείων από τους οφειλέτες είναι σαφώς μικρότερο από αυτό των δανείων στα οποία δεν παρέχεται κρατική εγγύηση.

2.Εμπειρική έρευνα σε Σερραίους επιχειρηματίες⁽¹⁾

2.α. Τα δεδομένα

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν αρχικά διακόσιες (200) Μ.Μ.Ε. επιχειρήσεις της Περιφερειακής Ενότητας Σερρών. Απευθυνθήκαμε μόνο στις επιχειρήσεις που έλαβαν δάνεια από το ΤΕΜΠΜΕ. Από τις 194 επιχειρήσεις που απευθυνθήκαμε αρχικά, στην έρευνα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν οι απαντήσεις των 192 επιχειρήσεων. Η έρευνα έλαβε χώρα από την 1-6-2012 έως την 30-6-2012. Υπάρχει διασπορά σε σχέση με την έδρα της επιχείρησης και συμμετέχουν εκτός από επιχειρήσεις του Δήμου Σερρών –αστική περιοχή-, επιχειρήσεις με έδρες Δημοτικές Ενότητες-έδρες των Καλλικρατικών Δήμων- που χαρακτηρίζονται ως ημιαστικές περιοχές, επιχειρήσεις που εδρεύουν στις λοιπές Τοπικές κοινότητες –χωριά- που χαρακτηρίζονται ως αγροτικές περιοχές, επιχειρήσεις που εδρεύουν στη ΒΠΠΕ ή σε μέρη συγκέντρωσης επιχειρήσεων όπως στις Εθνικές οδούς και τέλος σκόπιμα εντάξαμε στη μελέτη μας και Σερραίους επιχειρηματίες που έλαβαν δάνεια από τραπεζικά καταστήματα των Σερρών αλλά οι επιχειρήσεις τους εδρεύουν σε άλλες περιοχές όπως η γειτονική Θεσσαλονίκη.

⁽¹⁾ Ένα άλλο μέρος της ίδιας έρευνας παρουσιάζεται στο συνέδριο RESPAG στο Βελιγράδι το Μάιο του 2013.

2.α.2. Περιγραφική στατιστική και συσχετίσεις

Θα αναλύσουμε τα αποτελέσματα χρησιμοποιώντας τις μεταβλητές 1 για την Α΄ Φάση και 2 για τη Β΄ Φάση, ή τις μεταβλητές 1 για τις ενήμερες επιχειρήσεις, 2 για τις υπερήμερες επιχειρήσεις και 3 για τις καταγγελθείσες επιχειρήσεις. Κατόπιν θα υπολογίσουμε τα κύρια μεγέθη της περιγραφικής στατιστικής, το μέσο όρο και την τυπική απόκλιση και ο συντελεστή μεταβλητότητας. Επίσης θα υπολογίσουμε το πιο κοινό μέγεθος της επαγωγικής στατιστικής, τον συντελεστή συσχέτισης.

2.β. Αποτελέσματα

Οι περισσότερες επιχειρήσεις επιθυμούσαν να ενταχθούν στην Α΄ Φάση του προγράμματος όπου τα δάνεια ήταν άτοκα, ενώ στη Β΄ Φάση τα δάνεια ήταν χαμηλότοκα. Αυτό φαίνεται και στο Σχήμα 1.

Σχήμα 1. ΤΕΜΠΜΕ Α΄ και Β΄ Φάσης
Figure 1. ΤΕΜΠΜΕ Α΄ and Β΄ Cycle

Α ΦΑΣΗ	Β ΦΑΣΗ
133	59

Είναι προφανές ότι το ποσό της λαμβανόμενης ενίσχυσης είναι πολύ πιο αυξημένο στην πρώτη

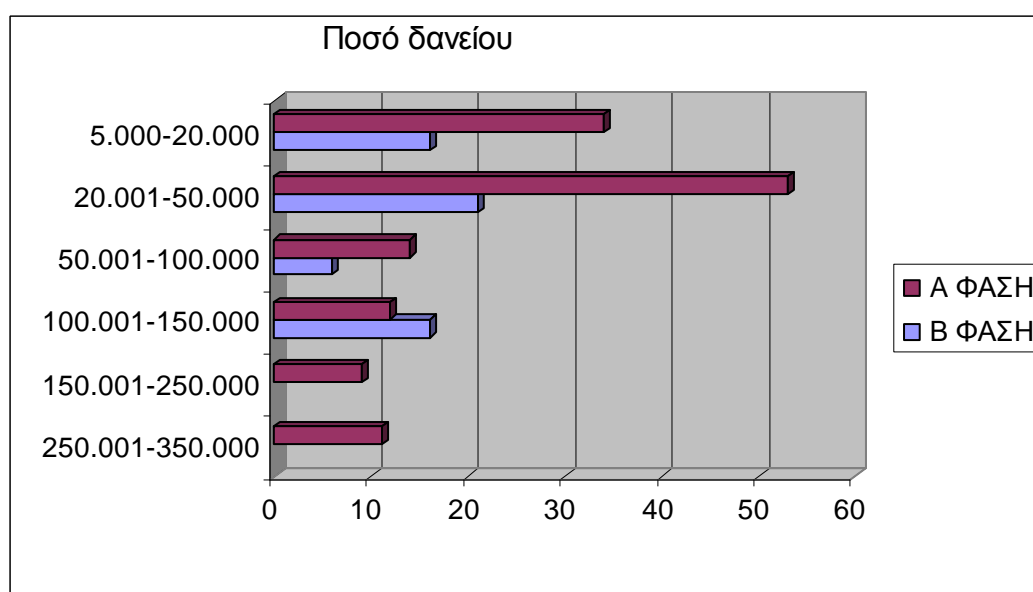
Φάση του προγράμματος ΤΕΜΠΜΕ από ότι στη δεύτερη. Άλλωστε το άνω όριο χρηματοδότησης για την πρώτη Φάση ήταν 350.000€ ενώ για τη δεύτερη 125.000€. Όπως είχαμε προαναφέρει, η Α΄ Φάση ενίσχυσε μεγαλύτερες επιχειρήσεις.

Στον παρακάτω Σχήμα 2 παρουσιάζονται τα δεδομένα:

Σχήμα 2. Ύψος λαμβανόμενου δανείου

Figure 2. Amount of Credit

Ποσό δανείου	Α ΦΑΣΗ	Β ΦΑΣΗ
250.001-350.000	11	0
150.001-250.000	9	0
100.001-150.000	12	16
50.001-100.000	14	6
20.001-50.000	53	21
5.000-20.000	34	16
ΣΥΝΟΛΟ	133	59

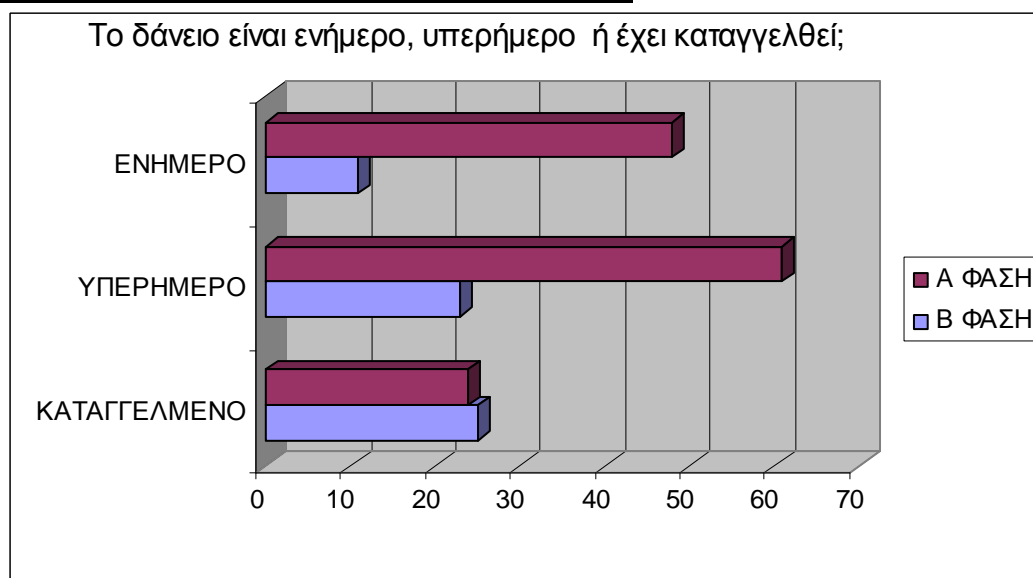
Αναλύοντας τα αποτελέσματα με τη χρήση μεταβλητών 1 για τον πρώτο κύκλο και 2 για τον δεύτερο κύκλο, ο μέσος όρος στις πάρα πολύ μικρές επιχειρήσεις που έλαβαν 5000€ως 20000€είναι 1,32, η τυπική απόκλιση 15,43, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 11,63 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,999. Ο μέσος όρος στις πολύ μικρές επιχειρήσεις που έλαβαν 20000€ως 50000€ είναι 1,28, η τυπική απόκλιση 24,30, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 18,93 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,998. Ο μέσος όρος στις λίγο μεγαλύτερες επιχειρήσεις που έλαβαν 50000€ως 100000€ είναι 1,30, η τυπική απόκλιση 5,90, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 4,54 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,994. Ο μέσος όρος στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις που έλαβαν 100000€ως 150000€είναι 1,57, η τυπική απόκλιση 7,41, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 4,71 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,74. Ο μέσος όρος στις ακόμη μεγαλύτερες επιχειρήσεις που έλαβαν 150000€ως 250000€ είναι 1,00, η τυπική απόκλιση 4,08, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 4,08 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,81. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται μικρές αλλά είναι μεσαίες για τα ελληνικά δεδομένα και έλαβαν 250000€ως 350000€ είναι 1,00, η τυπική απόκλιση 5,06, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 5,06 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,82. Όπως προαναφέραμε, το όριο δανεισμού στην Β΄ Φάση ήταν 125.000€, συνεπώς στις δύο τελευταίες κατηγορίες όλες οι επιχειρήσεις ανήκουν στην Α΄ Φάση.

Την χρονική περίοδο διεξαγωγής της έρευνας (Ιούνιος 2012) κατατάξαμε τις επιχειρήσεις σε τρεις ομάδες ανάλογα με το αν τα δάνεια ΤΕΜΠΙΜΕ που είχαν λάβει ήταν ενήμερα – κανονική αποπληρωμή δανείου-, υπερήμερα –μικρή καθυστέρηση στην αποπληρωμή μέχρι τις 90 ημέρες- ή τέλος οι τράπεζες προχώρησαν σε καταγγελία της σύμβασης –καθυστέρηση στην αποπληρωμή μεγαλύτερη των 90 ημερών ακόμη και μετά από όχληση του πελάτη-. Οι επιχειρήσεις της δεύτερης Φάσης αντιμετωπίζουν πολύ περισσότερα προβλήματα στην αποπληρωμή των δανείων από αυτές της πρώτης Φάσης. Το συμπέρασμα είναι έκδηλο στον παρακάτω πίνακα, όπου οι επιχειρήσεις του πρώτου κύκλου με τρεις συνεχόμενες κερδοφόρες χρήσεις έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να ανταπεξέλθουν στην κρίση από αυτές του δεύτερου κύκλου στις οποίες προϋπόθεση ένταξης ήταν να είναι κερδοφόρος ο μέσος όρος των τριών τελευταίων χρήσεων και οι οποίες ενδεχομένως παρουσίαζαν και ζημιές.

Σχήμα 3. Δυνατότητα αποπληρωμής δανείου

Figure 3. Ability to repay loan

Το δάνειο είναι ενήμερο, υπερήμερο ή έχει καταγγελθεί;	A ΦΑΣΗ	B ΦΑΣΗ
ΕΝΗΜΕΡΟ	48	11
ΥΠΕΡΗΜΕΡΟ	61	23
ΚΑΤΑΓΓΕΛΜΕΝΟ	24	25
ΣΥΝΟΛΟ	133	59

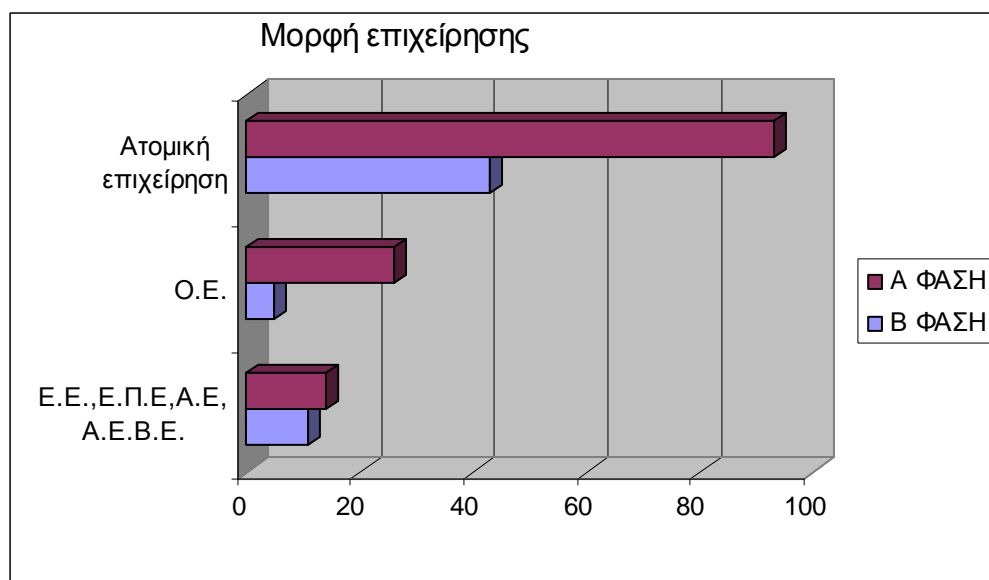

Αναλύοντας τα αποτελέσματα με τη χρήση μεταβλητών 1 για τον πρώτο κύκλο και 2 για τον δεύτερο κύκλο, ο μέσος όρος στις ενήμερες επιχειρήσεις είναι 1,19, η τυπική απόκλιση 22,13, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 18,65 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,969. Ο μέσος όρος στις υπερήμερες επιχειρήσεις είναι 1,27, η τυπική απόκλιση 22,06, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 22,03 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,996. Ο μέσος όρος στις καταγγελθείσες επιχειρήσεις είναι 1,51, η τυπική απόκλιση 13,29, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 8,80 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,86.

Μεταξύ των 2 φάσεων, δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά των ενταχθέντων επιχειρήσεων ανάλογα με τη μορφή τους.. Συνεπώς και οι ατομικές επιχειρήσεις, και οι Ομόρρυθμες Εταιρείες (Ο.Ε.) και οι Ετερόρρυθμες Εταιρείες (Ε.Ε.), οι Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.), οι Ανώνυμες Εταιρείες (Α.Ε.) ή οι Ανώνυμες Εμπορικές και Βιομηχανικές Εταιρείες (Α.Ε.Β.Ε.) έχουν περίπου ίδια συμμετοχή στις δύο φάσεις του προγράμματος. Αυτό διακρίνεται στο Σχήμα 4.

Σχήμα 4. Μορφή επιχειρήσεων
Figure 4. Forms of the companies

Μορφή επιχείρησης	Α ΦΑΣΗ	Β ΦΑΣΗ
Ε.Ε.,Ε.Π.Ε,Α.Ε, Α.Ε.Β.Ε.	14	11
Ο.Ε.	26	5
Ατομική επιχείρηση	93	43
ΣΥΝΟΛΟ	133	59

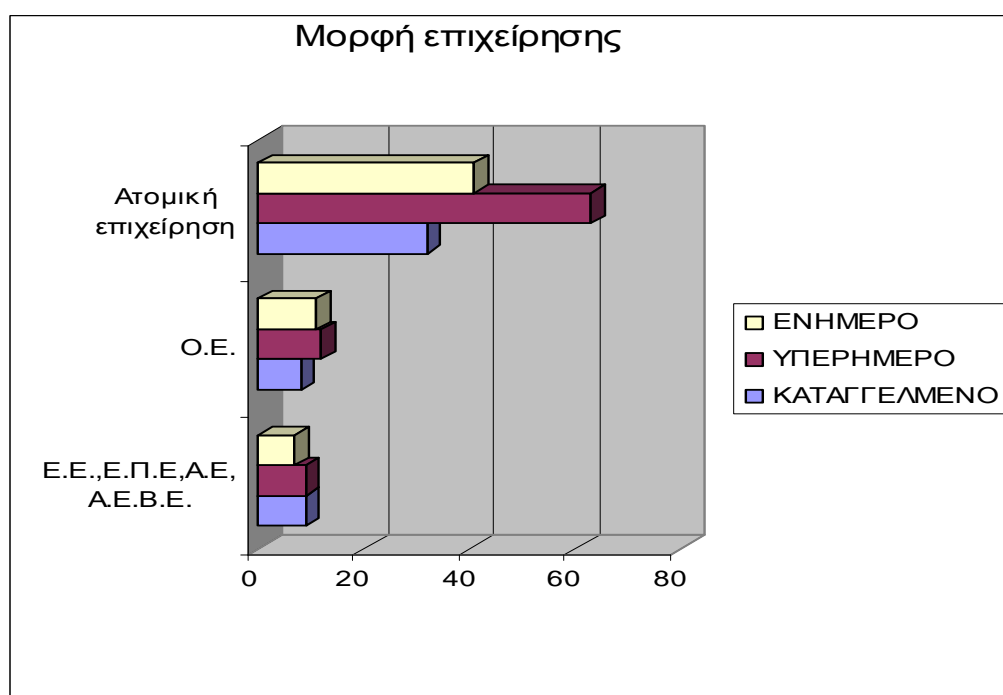

Αναλύοντας τα αποτελέσματα με τη χρήση μεταβλητών 1 για τον πρώτο κύκλο και 2 για τον δεύτερο κύκλο, ο μέσος όρος στις ατομικές επιχειρήσεις είναι 1,31, η τυπική απόκλιση 43,48, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 33,04 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,999. Ο μέσος όρος στις Ομόρρυθμες Εταιρείες είναι 1,16 η τυπική απόκλιση 11,79, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 10,15 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,952. Ο μέσος όρος στις Ε.Ε., Ε.Π.Ε, Α.Ε, Α.Ε.Β.Ε. είναι 1,44, η τυπική απόκλιση 6,48, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 4,50 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,945.

Ένα εύρημα που μας προβληματίζει είναι ότι όπου οι εταίροι ευθύνονται με την προσωπική τους περιουσία –ενδέχεται να εκποιηθεί ακόμη και η κύρια κατοικία τους προς ικανοποίηση των απαιτήσεων των δανειστών-, όπως στις ατομικές επιχειρήσεις και στις Ομόρρυθμες Εταιρείες (Ο.Ε.) προσπαθούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους, ενώ οι μέτοχοι των Εταιρειών όπως οι Ετερόρρυθμες Εταιρείες (Ε.Ε.), οι Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.), οι Ανώνυμες Εταιρείες (Α.Ε.) ή οι Ανώνυμες Εμπορικές και Βιομηχανικές Εταιρείες (Α.Ε.Β.Ε.) ευκολότερα καταλήγουν να μετατρέπονται σε αφερέγγυους πελάτες των πιστωτικών Ιδρυμάτων. Μία διαφορετική ανάγνωση του παρακάτω πίνακα είναι ότι η κρίση έπληξε περισσότερο τις μεγαλύτερες –κεφαλαιουχικές- επιχειρήσεις. Στο σχήμα 5 παρουσιάζονται τα δεδομένα.

Σχήμα 5. Δυνατότητα αποπληρωμής δανείου ανάλογα με τη μορφή της επιχείρησης
Figure 5. Ability to repay the loan according to the form of the company

Μορφή επιχείρησης	ΕΝΗΜΕΡΟ	ΥΠΕΡΗΜΕΡΟ	ΚΑΤΑΓΓΕΛΜΕΝΟ
Ε.Ε.,Ε.Π.Ε,Α.Ε, Α.Ε.Β.Ε.	7	9	9
Ο.Ε.	11	12	8
Ατομική επιχείρηση	41	63	32
ΣΥΝΟΛΟ	59	84	49

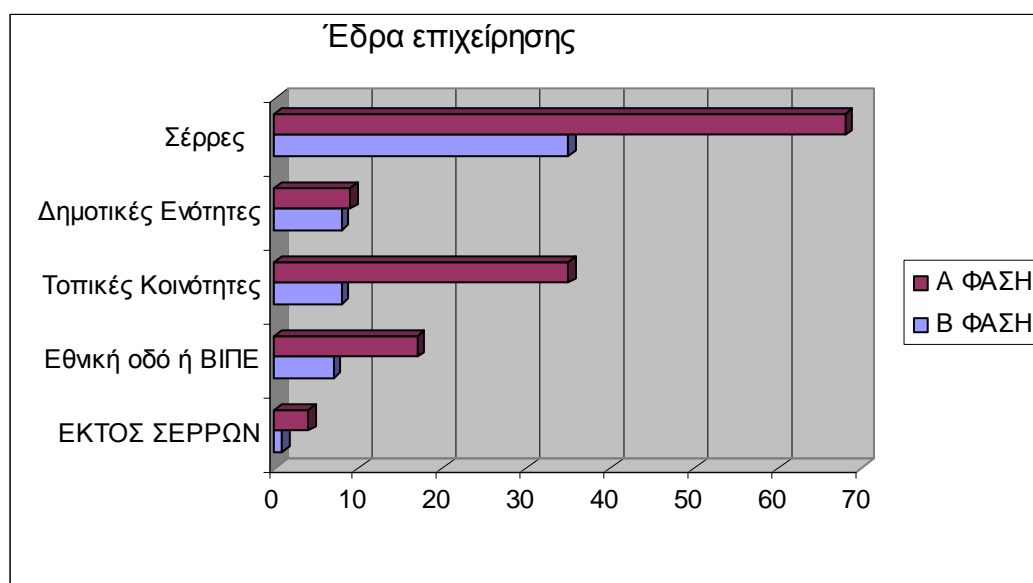
Αναλύοντας τα αποτελέσματα με τη χρήση μεταβλητών 1 για τις ενήμερες επιχειρήσεις, 2 για τις υπερήμερες επιχειρήσεις και 3 για τις καταγγελθείσες επιχειρήσεις, ο μέσος όρος στις ατομικές επιχειρήσεις είναι 1,93, η τυπική απόκλιση 40,51, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 15,77 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,996. Ο μέσος όρος στις Ομόρρυθμες Εταιρείες είναι 1,90 η τυπική απόκλιση 5,80, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 3,05 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,980. Ο μέσος όρος στις Ε.Ε., Ε.Π.Ε, Α.Ε, Α.Ε.Β.Ε. είναι 2,08, η τυπική απόκλιση 3,86, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 1,85 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,932.

Είναι προφανές ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων εδρεύει στην πόλη των Σερρών. Παρακάτω βλέπουμε την γεωγραφική κατανομή.

Σχήμα 6. Γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων

Figure 6. Companies' geographical distribution

Έδρα επιχείρησης	Α ΦΑΣΗ	Β ΦΑΣΗ
Εκτός Σερρών	4	1
Εθνική οδό ή ΒΙΠΕ	17	7
Τοπικές Κοινότητες	35	8
Δημοτικές Ενότητες	9	8
Σέρρες	68	35
ΣΥΝΟΛΟ	133	59

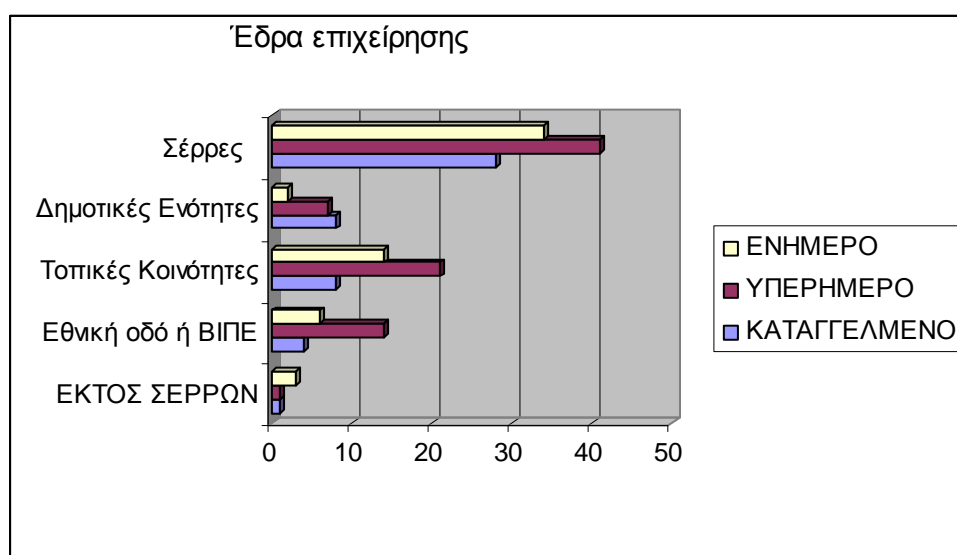

Αναλύοντας τα αποτελέσματα με τη χρήση μεταβλητών 1 για τον πρώτο κύκλο και 2 για τον δεύτερο κύκλο, ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις του Δήμου Σερρών είναι 1,34, η τυπική απόκλιση 31,85, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 23,77 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,997. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις με έδρες Δημοτικές Ενότητες είναι 1,47, η τυπική απόκλιση 4,08, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 2,77 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,915. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις με έδρες Τοπικές κοινότητες είναι 1,19, η τυπική απόκλιση 15,97, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 13,46 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,967. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις με έδρες τη ΒΙΠΕ ή τις εθνικές οδούς είναι 1,23, η τυπική απόκλιση 7,32, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 5,67 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,995. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις εκτός Σερρών 1,20, η τυπική απόκλιση 1,41, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 1,79 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,778.

Στο Σχήμα 7 παρουσιάζουμε τη δυνατότητα αποπληρωμής δανείου ανάλογα με την έδρα των επιχειρήσεων .

Σχήμα 7. Δυνατότητα αποπληρωμής δανείου ανάλογα με την έδρα των επιχειρήσεων
Figure 7. Ability to repay the loan according to the place of the companies

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΝΕΙΟΥ	Εκτός Σερρών	Εθνική οδό ή ΒΠΠΕ	Τοπικές Κοινότητες	Δημοτικές Ενότητες	Σέρρες
Ενήμερο	3	6	14	2	34
Υπερήμερο	1	14	21	7	41
Καταγγελλμένο	1	4	8	8	28
ΣΥΝΟΛΟ	5	24	43	17	103

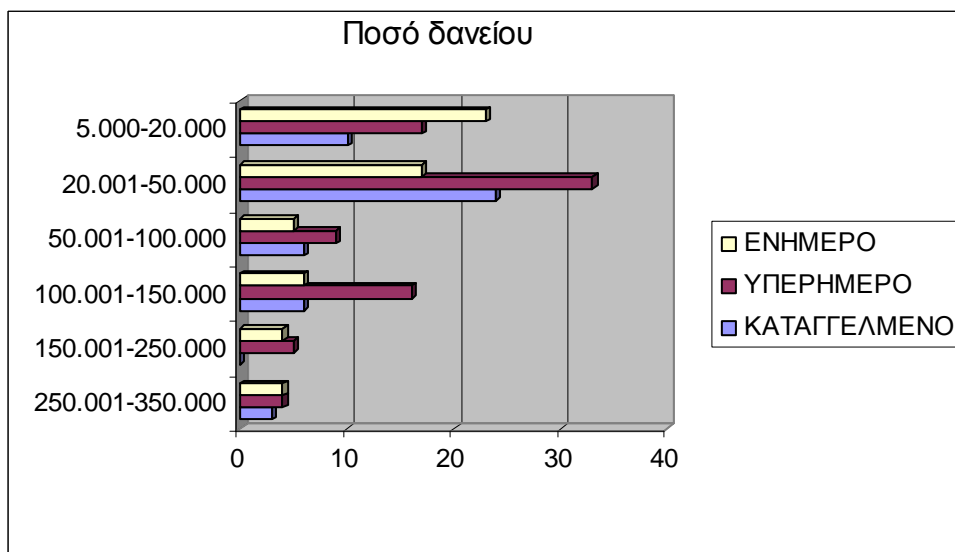

Αναλύοντας τα αποτελέσματα με τη χρήση μεταβλητών 1 για τις ενήμερες επιχειρήσεις, 2 για τις υπερήμερες επιχειρήσεις και 3 για τις καταγγελλθείσες επιχειρήσεις, ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις του Δήμου Σερρών είναι 1,94, η τυπική απόκλιση 20,98, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 10,81 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,994. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις με έδρες Δημοτικές Ενότητες είναι 2,35, η τυπική απόκλιση 2,71, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 1,15 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,673. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις με έδρες Τοπικές Κοινότητες είναι 1,86, η τυπική απόκλιση 9,67, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 5,20 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,970. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις με έδρες τη ΒΠΠΕ ή τις εθνικές οδούς είναι 1,92, η τυπική απόκλιση 5,90, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 3,08 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,886. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις εκτός Σερρών 1,60, η τυπική απόκλιση 0,96, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 0,60 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι **-0,221**. Αν και το δείγμα είναι πολύ μικρό (5 επιχειρήσεις), επιλέξαμε σκόπιμα να συμπεριλάβουμε στην έρευνα και Σερραίους επιχειρηματίες που έλαβαν δάνεια από τραπεζικά καταστήματα των Σερρών αλλά οι επιχειρήσεις τους εδρεύουν σε άλλες περιοχές όπως η γειτονική Θεσσαλονίκη για να δείξουμε την τελείως διαφορετική συμπεριφορά αυτών των επιχειρήσεων. Φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις σε core regions έχουν μεγαλύτερη αντοχή στην κρίση. Ένα άλλο συμπέρασμα είναι ότι οι επιχειρήσεις που εδρεύουν σε δημοτικές ενότητες έχουν επηρεαστεί περισσότερο από την κρίση από αυτές στα χωριά. Ξέρουμε από τη βιβλιογραφία (Samir Amin 1993) ότι η κρίση πλήττει τις φτωχότερες περιοχές όπως είναι τα χωριά. Η μειωμένη εμφάνιση της ελληνικής κρίσης στις καθαρά αγροτικές περιοχές όπως τα χωριά είναι δεδομένη και ερμηνεύεται με την επιστροφή στην ύπαιθρο δεκάδων χιλιάδων νέων. Άλλωστε και σε

προηγούμενη έρευνά μας που έλαβε χώρα από 1-12-2009 έως 21-2-2010 (Μπαλωμένου Χ. & Μαλιάρη Μ., 2012, σελ. 368) με διαφορετικό δείγμα επιχειρήσεων (74 επιχειρήσεις) είχαμε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι «οι επιχειρήσεις που εδρεύουν στο δήμο Σερρών ή σε μεγαλύτερους δήμους επηρεάστηκαν περισσότερο από αυτές που εδρεύουν σε χωριά». Το γεγονός ότι τα αποτελέσματα των δύο ανεξάρτητων ερευνών, τόσο για την αυξημένη εμφάνιση της κρίσης στις ημιαστικές περιοχές, όσο και της μικρότερων συνεπειών της ύφεσης στις αγροτικές περιοχές, συμπίπτουν χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Τέλος προσπαθήσαμε να συσχετίσουμε το μέγεθος των επιχειρήσεων με τις συνέπειες της κρίσης.

Σχήμα 8. Δυνατότητα αποπληρωμής δανείου ανάλογα με το μέγεθος των επιχειρήσεων
Figure 8. Ability to repay the loan according to the size of the companies

Ποσό δανείου	ΕΝΗΜΕΡΟ	ΥΠΕΡΗΜΕΡΟ	ΚΑΤΑΓΓΕΛΜΕΝΟ
250.001-350.000	4	4	3
150.001-250.000	4	5	0
100.001-150.000	6	16	6
50.001-100.000	5	9	6
20.001-50.000	17	33	24
5.000-20.000	23	17	10
ΣΥΝΟΛΟ	59	84	49

Αναλύοντας τα αποτελέσματα με τη χρήση μεταβλητών 1 για τις ενήμερες επιχειρήσεις, 2 για τις υπερήμερες επιχειρήσεις και 3 για τις καταγγελθείσες επιχειρήσεις, ο μέσος όρος στις πάρα πολύ μικρές επιχειρήσεις που έλαβαν 5000€ έως 20000€ είναι 1,74, η τυπική απόκλιση 10,96, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 6,30 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,889. Ο μέσος όρος στις πολύ μικρές επιχειρήσεις που έλαβαν 20000€ έως 50000€ είναι 2,09, η τυπική απόκλιση 15,06, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 7,19 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,966. Ο μέσος όρος στις λίγο μεγαλύτερες επιχειρήσεις που έλαβαν 50000€ έως 100000€ είναι 2,05, η τυπική απόκλιση 3,59, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 1,75 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,950. Ο μέσος όρος στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις που έλαβαν 100000€ έως 150000€ είναι 2, η τυπική απόκλιση 6,85, ο

συντελεστής μεταβλητότητας είναι 3,42 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,903. Ο μέσος όρος στις ακόμη μεγαλύτερες επιχειρήσεις που έλαβαν 150000€ως 250000€ είναι 1,55, η τυπική απόκλιση 1,82, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 1,17 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,522. Ο μέσος όρος στις επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται μικρές αλλά είναι μεσαίες για τα ελληνικά δεδομένα και έλαβαν 250000€ως 350000€ είναι 2, η τυπική απόκλιση 1,29, ο συντελεστής μεταβλητότητας είναι 0,65 και ο συντελεστής συσχέτισης είναι 0,654. Βλέπουμε ότι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις ανταποκρίνονται καλύτερα στις υποχρεώσεις τους εν μέσω κρίσης.

Βιβλιογραφία και διαδικτυακοί τόποι

Bank of International Settlements:<http://www.bis.org> (accessed on 6th July 2012)

Doole, I. & Lowe, R. “Strategic Marketing Decisions in Global Markets”, Thomson, London, 2005.

Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas (Jessica): http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/instruments/jessica_en.cfm#2: (accessed on 7th February 2013)

Krugman, P., “Η Μεγάλη Αποτυχία”, Εφημερίδα Καθημερινή, (8 Ιανουαρίου 2013)

Porter, M., “Competitive Strategy-Techniques for analyzing industries and Competitors”, The Free Press, New York, 1998.

Publications Office of the European Union: <http://publications.europa.eu> (accessed on 5th July 2012)

The Gateway to European research and development: http://cordis.europa.eu/home_en.html (accessed on 1th July 2010)

The Pan-European Gateway to Business and Innovation Financing, <http://www.access2finance.eu>:(accessed on 14th June 2010), <http://entrepreneurs.gate2finance.com>: (accessed on 2th July 2010)

Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε., <http://www.ate.gr> (πρόσβαση στις 15 Ιουλίου 2012)

Γεωργαντά Ζ., “Επιχειρηματικότητα & Καινοτομίες - Το Management της Επιχειρηματικής Καινοτομίας” Εκδόσεις Ανικούλα, Θεσσαλονίκη, 2003.,

Επιμελητήριο Σερρών, <http://www.serreschamber.gr> (πρόσβαση στις 17 Ιουλίου 2012)

Κόνσολας Ν., “Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική”, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2003.

Μπαλωμένου Χ., “Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και οι Διαδικασίες Αξιολόγησης Επενδυτικών Σχεδίων” Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2003. Paper in conference

Μπαλωμένου, Χ. και Μαλιάρη Μ. (2012) “Η Κρίση και οι Επιπτώσεις της στον Τραπεζικό Τομέα και τις Σεραϊκές Επιχειρήσεις”. Δημοσιεύτηκε στο: “Το μέλλον του Αναπτυξιακού και Χωροταξικού Σχεδιασμού της Ελλάδος”, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδος, Λαμία 2012.

Πιπερόπουλος Π., “ Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία & Business Clusters”, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2007.

Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων. <http://www.tempme.gr> (πρόσβαση στις 17 Ιουλίου 2012, 25 Ιανουαρίου 2013, 20 Μαρτίου 2013)

Χριστοφάκης Μ., “Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική”, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2003.

Support of Small and Medium Enterprises during Period of Crisis: An Empirical Investigation for TEMPME Programs for Serres-Greece

Dr. Chr. Balomenou, Ph.D. in the Department of Economic and Regional Development, Panteion University, Athens – Political Scientist - Regionalist (M.Sc) - Professor Advisor, in the in the Postgraduate Course in Banking Science, School of Social Sciences of the Hellenic Open University

M. Maliari, (M.Sc), Master of Science in Banking, School of Social Science of Hellenic Open University, School of Agriculture, Department of Agricultural Economics of Aristotle University of Thessaloniki

Abstract

In this paper we are going to study the providing support on Small and Medium Enterprises (SMEs) during periods of depression. Our purpose is to examine the effectiveness of a specific program called TEMPME (Guarantee Fund for Small and Very Small Enterprises) during Greek economy deep recession.

Both European Union and Greece support SMEs using programs such as JEREMIE, JESSICA and the above mentioned TEMPME. Paul Grugman (2013) refers to insufficient support. Our data were extracted during the last three years by the extensive use of web links on the internet. Taking under consideration the fact that TEMPME programs have been absorbed the 95% of the providing funds last years, our study focused on those enterprises which receive loans TEMPME. More specifically, 192 entrepreneurs from Serres participated in our research. We will analyse the results using statistical methods and we will calculate the average, the standard deviation, the coefficient of variation and the coefficient of correlation. It is worth referring to the fact that entrepreneurs' answers are related to researches that have been referred to in bibliography.

The main conclusions are presented below:

- The A'Cycle of the TEMPME program provided to enterprises non –interest loans while the B'Cycle of the program provided to enterprises low-interest loans. Thus, the majority of the entrepreneurs were benefit from the A'Phase of the program.
- The maximum amount of credit was 350.000 € for the first phase, while the maximum amount of credit was 125.000 € for the second phase Undoubtedly, larger companies were benefit from the non –interest loans.
- Taking into account that firms at the A phase should have 3 profitable financial years in succession during last three years, while firms at the B phase should succeed in achieving a positive profit mean of their last three financial years in succession, the second phase of the program enables support to enterprises which have occasionally loses.
- As more firms which benefit from the A cycle paid their loans than enterprises from the B cycle, we consume that crisis was not the only cause of B cycle enterprises' inability to repay their debt.
- As capital firms respond less to repay their loans we easily come to the conclusion that crisis affected bigger enterprises. Taking under consideration the fact that partners in SA or Limited Companies will not be required to repay their loans by selling their personal property, we conclude that, regardless crisis consequences, personal businessmen make serious efforts to repay their debts as they afraid of loosing even their own house.
- The enterprises in municipal units have been more affected by the crisis while those enterprises in core regions have been less affected.
- Micro-businesses on crisis meet better their obligations.